

LAHENDUSED PIKKA AEGA EBASEADUSLIKULT EUROOPA LIIDUS JA NORRAS VIIBIVATE ISIKUTE OLUKORRALE

EIKE LUIK

Võtmesõnad: kolmanda riigi kodanik, seadusliku aluseta riigis viibimine, tagasipöördumine, välismaalaste õigus

Ülevaade. Nende isikute arv Euroopa Liidus, kel ei ole või enam ei ole siin seadusliku viibimise alust, kasvab aasta-aastalt. Liikmesriigid kohustavad selliseid isikuid riigist lahkuma, kuid takerduvad probleemidesse. Millised on isiku võimalused jääda riiki, kui tal puudub selleks seaduslik alus, ja tema väljasaatmine ei õnnestu kas õiguslike või praktiliste takistuste tõttu? Millised on isikule laienevad sotsiaalsed tagatised, nt kas isik saab töötada? Euroopa Liidus on selliste isikute staatuse määramises suuri erinevusi ning ühest lähenemist ega lahendust ei ole. Kuidas on Eesti lahendanud siin pikka aega ebaseaduslikult viibivate isikute olukorra ja milline on isikute väljavaade seadustada enda riigis viibimine? Sellistele küsimustele siinne artikkel valgust heidabki.

SISSEJUHATUS

Taustainfo ja uuringu metodoloogia

Ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine on viimase 20 aasta jooksul olnud Euroopa Liidu rändepoliitikas esmatähtis ning seda on rõhutatud alates 2015. aastast nii Euroopa rände tegevuskavas kui ka uues rände- ja varjupaigaleppes.

Aasta-aastalt on Euroopa Liidus rohkem isikuid, kel ei ole või enam ei ole siin seadusliku viibimise alust. Liikmesriigid kohustavad selliseid isikuid riigist lahkuma, kuid seisavad vastakuti paljude probleemidega. See aga viib olukorrani, kus üks Euroopa Liidu eesmärke, ebaseaduslikult EL-is viibivate isikute vähenemine ja tagasispöördumise määra tõstmine, jääb suures osas täitmata. Ebaseadusliku riigis viibimise all mõistetakse siinses uuringus seda, kui liikmesriigi territooriumil viibib kolmanda riigi kodanik, kes ei vasta või enam ei vasta Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2016/399 (käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju, Schengeni piirieskirjad) artiklis 5 sätestatud riiki sisenemise tingimustele või teistele EL-i liikmesriiki sisenemise, seal viibimise või seal elamise tingimustele. (Schengeni piirieskirjad, artikkel 5, 2016)

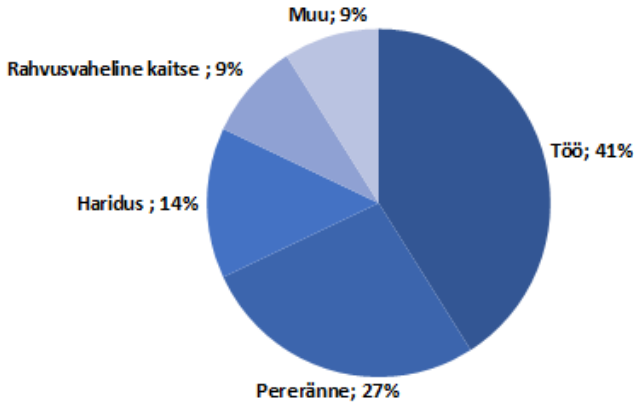
Euroopa rändevõrgustik analüüsis oma üleeuroopalises (+ Norra) uuringus „Lahendused pikaajaliselt ebaseaduslikult Euroopa Liidus ja Norras viibivate isikute olukorrale“¹ selle probleemi ulatust, isikutele laienevaid sotsiaalseid õigusi ning seda, millised on võimalikud lahendused olukorras, kus pikka aega ebaseaduslikult riigis viibivate migrantide seadustamine ei ole esmane valik. Artikli eesmärk ongi teha uuringust ülevaade ning näidata, kuidas eri liikmesriigid, sh Eesti, antud olukorras toimivad – millised on parimad toimimistavad ja tõsisemad proovikivid.

Rändevõrgustiku uuringud on nn *desk-research* tüüpi uuringud, st et nende läbiviimiseks ei koostata uusi uuringuid, vaid kogutakse, kaardistatakse ja võrreldakse olemasolevat infot eelnevalt kokku lepitud ühise spetsifikatsiooni alusel. Uuringute eesmärk on jagada valdkonna infot avalikkusega ning aidata poliitikakujundajatel lahendada või parandada probleemseid kitsaskohti. Artikli koostaja on uuringu Eesti raporti autor. Info edastamist on püütud teha objektiivselt, enda subjektiivset seisukohta rändevõrgustiku uuringutes edasi ei anta. Seega ei esita ka artikkel artikli autori enda seisukohti ega anna olukorra lahenduseks isiklike soovitusi.

¹ Uuringus osales 24 liikmesriiki (AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, SE, SI, SK) ja Norra.

Probleemi olemus

Kui vaadata Euroopa Liidu rändepilti 2019. a näitel, selgub, et Euroopa Liitu rändas 2,5 miljonit kolmandate riikide kodanikku (neist 41% tuli tööle, 27% liitus oma perekonna-liikmega EL-is, 14% tuli õppima ja 9% rahvusvahelise kaitse vajaduse tõttu). Neist ligi 800 000 olid Ukraina kodanikud, järgnesid Maroko ja India kodanikud.

Joonis 1. Seaduslik sisenemine Euroopa Liitu 2019. a (Eurostat)

Euroopa Liidust lahkus 0,9 miljonit isikut, mis moodustas rändesaldoks 1,5 miljonit isikut. EL-ist välja rändavatest isikutest osa lahkus liidust vabatahtlikult, näiteks peale töö- või õppeaja lõppu, osale väljastati aga lahkumisettekirjutus kas vabatahtlikuks riigist lahkumiseks kindlaks määratud tähtaja jooksul või kohaldati sundtäidetavat lahkumisettekirjutust ning nad saadeti riigist välja. Euroopa Liidu liikmesriigid väljastavad aastas umbes 450 000–500 000 lahkumisettekirjutust, neist täidetakse aga ligi 30%. 2020. aastal, mis oli COVID-19 tõttu erakordne, vähenes oluliselt viisa või elamisloa alusel EL-i sisenejate arv. EL-is tegid liikmesriigid 2020. a 394 000 lahkumisettekirjutust, tegelikkuses lahkus liidust aga ligi 70 000 inimest, mis on ainult 18% lahkumisettekirjutuste arvust.

Tagasisaatmise madala arvu taga on mitu põhjust, nagu statistiline tegur (näiteks 2020. aastal tehtud lahkumisettekirjutus võidakse täita 2021. aastal); probleemne ja aeganõudev koostöö kolmandate riikidega, kes ei tee koostööd oma kodanike tagasisaamisega; isiku identifitseerimise ja dokumenteerimise pikk protseduur; isikute enda soovimatus teha ametiasutustega koostööd nende tagasisaatmist puudutavates küsimustes; tagasisaatmise lubamatus (*non-refoulement* põhimõte), mil tagasipöördumine tuleb edasi lükata või tühistada. *Non-refoulement* põhimõte on isiku välja- või tagasisaatmise lubamatuse alustalasid ning selle rakendamine peaks andma isikule tagatise, et teda

ei saadeta välja ega tagasi riiki, kus tema elu või vabadus on ohus kas mingisse rassi, rahvusesse, usku või sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu. *Non-refoulement* põhimõte tuleneb 28.07.1951. a vastu võetud Genfi pagulasseisundi konventsioonist ja seda täiendavast 31.01.1967. a New Yorgi protokollist ning on tagatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 18 ja artikli 19 lõikega 2. (Genfi pagulasseisundi konventsioon, 1951 ja seda täiendav New Yorgi protokoll, 1967) Samuti on isiku kinnipidamisele väljasaatmise protsessis seatud ajalised piirangud (naasmisdirektiivi alusel võib kinnipidamine kesta maksimaalselt kuni 18 kuud) ning kui ajalimiidi jooksul isiku väljasaatmine ei õnnestu, isik vabastatakse, kuid tema lahkumisetekirjutus jääb jõusse. See tähendab, et kuigi isikut kinni ei peeta, ei ole tal seaduslikku alust riigis viibida. Nii jääbki võimalus, et on väike arv isikuid (täpset arvu esitada ei ole võimalik), kelle väljasaatmine osutub perspektiivituks kas põhjustel, et vastuvõtval riigil puudub huvi isik tagasi võtta või puudub riik, kes isiku tagasi võtaks, või lükatakse tagasisaatmine kas juriidilistel või praktilistel põhjustel edasi.

Kuigi ka Eestis ei ole täpselt teada ebaseaduslikult riigis viibivate isikute arv, kelle tagasipöördumise protsess venib pikaajaliseks või muutub võimatuks, on Politsei- ja Piirivalveameti andemetel neid umbes kuni viis isikut aastas. Samuti on olnud väga väike arv isikuid (2013. a 9; 2015. a 1 ja 2017. a 2), kes on vabastatud kinnipidamiskeskusest põhjusel, et nende kinnipidamise maksimaalne tähtaeg on ületatud ning selle aja jooksul ei ole õnnestunud isikut riigist välja saata.

Rändevõrgustiku uuring on fookusesse võtnud need isikud, kes on liikmesriigis viibinud pikka aega ebaseaduslikult, ehk nende väljasaatmine on takistunud kas juriidilistesse või praktilistesse põhjustesse. Nii annabki uuring ülevaate:

1. Millised on liikmesriikide lahendused pikaajaliselt ebaseaduslikult riigis viibivate isikute staatuse määramisel?
2. Millised sotsiaalsed tagatised laienevad pikaajaliselt ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele?

Kuigi lisaks katab uuring ka isikuid, kes on Euroopa Liitu sisenenud ebaseaduslikult ning kes on jäänud ametiasutustele tabamatuks, samuti neid isikuid, kes on rahvusvahelise kaitse menetluse ajal omavoliliselt lahkunud ning põgenenud teise liikmesriiki, neid siinses kokkuvõttes piiratud artiklimahu tõttu ei vaadelda.

1. MILLINE ON EUROOPA LIIDU *ACQUIS* ANTUD OLUKORRA LAHENDAMISEKS?

Euroopa Liidus reguleerib ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasipöördumist naasmisdirektiiv, mille alusel peavad liikmesriigid väljastama kolmanda riigi kodanikule, kellel ei ole liidus viibimise alust, lahkumisettekirjutuse. (Naasmisdirektiiv 2008/115/EÜ, artikkel 6, 2008) Kohustus väljastada lahkumisettekirjutus peaks vähendama isikute teadmatust nende seadusliku olukorra kohta riigis, samuti informeerima neid neile laienevatest teenustest, õigustest, aga ka kohustustest. Esineb aga olukordi, kus isikutele on väljastatud lahkumisettekirjutus, seega ei viibi nad riigis seaduslikult, kuid nad ei saa ka naasta enda päritoluriiki. Selline selgusetu olukord võib kesta aastaid ning tuua kaasa mitmeid raskusi. Kuna isikutel puudub riigis viibimiseks seaduslik alus, ei saa nad ka töötada ning elavad sageli kodutute majutuskeskustes. Neil võivad süveneda terviseprobleemid, samuti võivad nad langeda kuritegevuse ohvriks (sh inimkaubandus, tööalane/sekuaalne ärakasutamine) jne.

Lisaks näeb naasmisdirektiiv ette, et lahkumisettekirjutus tühistatakse või see peatatakse juhul, kui kolmanda riigi kodanikule, kes viibib territooriumil ebaseaduslikult, antakse sõltumatu elamisloa või muu luba, mis pakub õigust viibida riigis kaastundlikel, humanitaarsetel või muudel põhjustel. Sama kehtib ka juhul, kui ebaseaduslikult territooriumil viibiva kolmanda riigi kodaniku suhtes on menetluses elamisloa või muu viibimisõigust pakkuva loa pikendamise taotlus. Sellisel juhul lahkumisettekirjutust ei väljastata.

Direktiiv näeb ette mitu juhtumit, kus liikmesriigid peavad kolmanda riigi kodaniku tagasisaatmise edasi lükkama või võivad selle edasi lükata. Naasmisdirektiivi artikli 9 kohaselt peaksid liikmesriigid väljasaatmise edasi lükkama, kui see on vastuolus tagasisaatmise keelu põhimõttega (*non-refoulement*); pädeva riigisisese asutuse tehtud peatava mõjuga korralduse alusel; võttes arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid (eelkõige arvestades kolmanda riigi kodaniku füüsilist või vaimset seisundit või tehnilisi takistusi, nagu transpordivõimaluste puudumine või väljasaatmise ebaõnnestumine, kui väljasaadetavat ei ole võimalik identifitseerida). Artikli 14 järgi tagatakse EL-is väljasaatmise edasilükkamise korral isikule minimaalsed põhiõigused ja menetluslikud tagatised, nagu perekonna ühtsuse säilitamine; esmaabi; alaealiste ligipääs haridusele. Samuti võetakse arvesse haavatavate isikute erivajadusi. 2014. aasta Abdida kohtuasjas nr C-562/13 otsustas Euroopa Liidu Kohus, et liikmesriigid peavad katma isiku tervisega seotud põhivajadused, st tagama erakorralise tervishoiu ja haiguste hädavajaliku ravi kättesaadavuse perioodiks, mil lahkumisettekirjutuse täitmine on edasi lükatud.

Lisaks näeb direktiiv ette, et isikule tuleb väljastada kirjalik dokument, mis kinnitab tema väljasaatmise edasilükkamist. Samuti ei ole lubatud isikut väljasaatmise eesmärgil kinni pidada, kui väljasaatmine on perspektiivitu. (Naasmisdirektiiv, artikkel 14 ja 15, 2008)

Naasmisdirektiivi regulatsioonile lisaks tuleb liikmesriikidel arvestada ÜRO lapse õiguste konventsiooni; inimkaubanduse ohvritele ja teistele haavatavatele isikutele laienevat kaitset; põhiõiguste hartat; Euroopa inimõiguste konventsiooni; rahvusvahelist õigust; kohtupraktikat jne.

Eestis sätestab välismaalase Eestist väljasõidu kohustuse ning Eestisse sissesõidu keelu kohaldamise alused ja korra väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus, mille kohaselt peab isikul Eestis viibimiseks olema seaduslik alus, selle puudumisel on isik kohustatud riigist lahkuma. Välismaalane on kohustatud täitma talle tehtud ettekirjutuse riigist lahkuda ehk lahkumisettekirjutuse lühima võimaliku aja jooksul (Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus, 1998).

2. LIIKMESRIIKIDE ERINEVUSED EBASEADUSLIKULT RIIGIS VIIBIVATE ISIKUTE TAGASIPÖÖRDUMIST TAKISTAVATE PÕHJUSTE ALUSEL JAOTAMISEL

Uuringus osalenud riikidest ükski ei jaota oma riiklikes õigusaktides isikuid lühi- või pikaajaliselt ebaseaduslikult riigis viibijateks. Sellised isikud defineeritakse kui isikud, kes ei vasta või enam ei vasta riigis viibimise tingimustele. Erinevus tuleb aga liikmesriigiti esile, kui analüüsida põhjuseid, mis takistavad isikuid koduriiki naasmast, selmet viibida riigis ebaseaduslikult.

1. Esimene kategooria hõlmab kolmandate riikide kodanikke, kellele tehakse lahkumisettekirjutus, kuid tagasisaatmist ei viida ellu nii juriidiliste² kui ka praktiliste³ takistuste tõttu. Juriidilised takistused, mis võivad vajada tagasisaatmise edasilükkamist, hõlmavad näiteks *non-refoulement* põhimõtte järgimist või on põhjused seotud isiku tervisliku olukorraga, mis takistab tagasisaatmist. Praktiliste tagasipöördumistakistuste hulka kuuluvad olukorrad, mis ei lahene ettenähtud aja jooksul ning mille tagajärjeks on pikaajaline ebaseaduslik riigis viibimine: näiteks transpordivahendi, isikut tõendavate dokumentide või reisidokumentide puudumine. See võib puudutada ka olukordi, kus kolmanda riigi kodanik ei soovi või ei saa vabatahtlikult lahkuda või kus teda ei saa sunniviisiliselt välja saata, kuna ta on tagasipöördumise menetluse jooksul põgenenud.
2. Mitu liikmesriiki⁴ tunnistas veel üht ebaseaduslike sisserändajate kategooriat, nimelt neid, kes jäävad ametivõimudele tabamatuks või on põgenenud rahvusvahelise kaitse menetluse jooksul või pärast negatiivse otsuse saamist⁵.

² AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, IE, LT, LU, LV, NL, SI, SE, SK ja NO

³ AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SI, SK, SE ja NO

⁴ AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IE, LU, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK ja NO.

⁵ AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IE, LU, LT, LV, NL, SE, SI, SK ja NO

3. Isikud, kelle viisa või elamisluba aegus ning nad ei lahkunud peale seadusliku aluse lõppemist riigist ega võtnud ka ametiasutusega ühendust, et enda riigis viibimine seadustada ⁶. Tavaliselt tuvastatakse sellised isikud siis, kui nad soovivad saada riiklikke sotsiaaltoetusi, milleks neil on vaja dokumente esitada.

Riigis viibimise seaduslik alus või väljasaatmise pikendamise otsus kolmanda riigi kodanikele, keda ei saa kas juriidilistel või praktilistel põhjustel tagasi saata, varieerub olulisel määral ning see sõltub paljuski individuaalsetest asjaoludest. Nii ei ole seadusliku aluse määramisel pooltes liikmesriikides vahet, kas takistus on juriidiline või praktiline, seevastu 14 liikmesriiki ja Norra teevad vahet, kas tagasisaatmist ei saa rakendada õiguslikel või praktilistel põhjustel.

⁶ AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SI, SK, SE ja NO

3. VÕIMALUSED, MIDA EBASEADUSLIKULT RIIGIS VIIBIVAD ISIKUD RIIGIS (AJUTISEKS) ELAMISEKS VÕIVAD SAADA

Tabel 1. Liikmesriikide ja Norra eristus isikule seadusliku aluse andmisel

Viibimisalus	Riigid, mis ei tee vahet õiguslikel ega praktilistel tagasipöördumistakistustel		Riigid, mis eristavad õiguslikke või praktilisi tagasipöördumistakistusi	
	Seadusega kehtestatud	Praktikaga kasutatav	Seadusega kehtestatud	Praktikas kasutatav
Tolereeritud riigis viibimine	AT, DE, EL, LU, SI, SK		Õiguslikud takistused	CZ, FR, HU, HR
			Praktilised takistused	PL
Tähtajaline elamisluba	BE, CY, DE, EE, EL, ES, FI, LU		Õiguslikud takistused	HU, HR, IT, LV, LT, NL, PL, SE, NO
			Praktilised takistused	LV, LT, NL
Lühiajalise viisa pikendamine			Õiguslikud takistused	LV
			Praktilised takistused	LV
Kirjalik kinnitus tagasisaatmise edasilükkamise kohta	BG, EE, EL, HR, LU, SK	BE, SI	Õiguslikud takistused	IE, IT, LT, LV, NL, PL, SE, NO
			Praktilised takistused	IT, LT, SE, NO
Vabatahtliku tagasipöördumise perioodi pikendamine	BG, DE, EE, EL, HR, LU, SK,	AT, BE, FI, SI	Õiguslikud takistused	CZ, IT, FR, LT, LV, PL, PT, SE, NO
			Praktilised takistused	LV, SE

Välja joonistus kolm peamist seaduslikku alust ehk dokumenti, mis võidakse isikutele riigis viibimiseks anda juhtudel, kui tagasipöördumine ei saa toimuda kas õiguslikel või praktilistel põhjustel: 1) ajutine viibimisalus⁷; 2) kirjalik kinnitus tagasipöördumise edasilükkamise kohta või vabatahtliku riigist lahkumise perioodi pikendamine⁸; 3) tagasisaatmise *de facto* peatamine ilma sellekohase tõendi väljastamiseta⁹. Peaaegu kõikides uuringus osalenud liikmesriikides ja ka Norras on võimalus anda kolmandate riikide kodanikele mõni ajutine luba riiki jäämiseks ja seal viibimiseks¹⁰. Tähtajalise elamisloa saab välja anda 16 liikmesriigis ja Norras¹¹. Muus vormis seaduslikku alust näitavaid dokumente, nagu „tolereeritud viibimine/staatus“, võidakse isikule välja anda kümnes liikmesriigis¹².

Üheski liikmesriigis ega ka Norras ei saa sisserändajad, kes tagasisaatmise protsessi ajal põgenevad või keda ametiasutused pole kunagi avastanud, mingisugust kirjalikku dokumenti.

Samas, kuigi liikmesriikides võidakse isikule anda luba ajutiseks riigis viibimiseks, ei tühista see tagasipöördumise kohustust. Seega võidakse isiku viibimist riigis pidada endiselt ebaseaduslikuks¹³. Nii on see näiteks Austrias ja Saksamaal, kus isiku viibimine riigis on tolereeritud kuni tagasipöördumist saab ellu viia, kuid isiku viibimist riigis peetakse sellegipoolest ebaseaduslikuks. Teistes riikides võidakse kolmanda riigi kodanikule välja anda (ajutine) elamisluba, mille jooksul ei peeta tema riigis viibimist enam ebaseaduslikuks¹⁴. Näiteks Saksamaa võib isikule anda ajutise elamisloa humanitaarsetel põhjustel, kui tagasipöördumise takistused püsivad pikka aega. Poolas, kus elamisluba antakse ainult juriidiliste takistuste korral, võib isik saada „tolereeritud viibimise õiguse“ ka praktiliste takistuste tõttu.

4. RIIGIS VIIBIMISE SEADUSTAMISE VÕIMALUSED

Põhjused, mille alusel tähtajaline või ajutine elamisluba või „tolereeritud viibimise alus“ anti, varieerusid liikmesriigiti oluliselt. 15 liikmesriigis ja ka Norras¹⁵ arvestatakse näiteks humanitaarseid kaalutlusi, nagu tervises seisund; saatjata alaealistega seotud juhtumid (näiteks, kui lapse hooldusõigus kolmandas riigis ei ole selge; isiku integreeritust liikmesriigis); ning praktilisi takistusi, nagu näiteks transpordivahendite või reisidokumen-

⁷ AT, BE, CY, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IT, LV, LT, LU, MT, NL, SI, PL, SK, SE ja NO

⁸ AT, BE, BG, CZ, DE, EE, HR, NL, IE, IT, LT, LU, LV, PL, SI, SE, SK ja NO

⁹ AT, CY, ES, HU, FR, LT, NL, PT

¹⁰ AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, SI, PL, SK, SE ja NO

¹¹ BE, CY, DE, EE, EL, FI, HU, IE, IT, HR, LV, LT, LU, NL, PL, SE ja NO

¹² AT, CZ, DE, FR, EL, LU, HU, SI, SK, PL

¹³ AT, CZ, DE

¹⁴ FI, LT, SE

¹⁵ AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, IE, LU, LT, MT, SI, SK, SE

tide puudumine. Kuus liikmesriiki täpsustas, et nemad annavad tähtjalisi elamislubasid ainult ebaseaduslikult riigis viibijatele, keda ei saa tagasi saata humanitaarsetel põhjustel või praktilistel põhjustel, mis ei ole tekkinud nende enda süül¹⁶.

Näiteks pakutakse mõnes liikmesriigis (Saksamaal, Prantsusmaal, Iirimaa ja Hispaanias) ebaseaduslikult pikaajaliselt riigis viibivatele isikutele riigis viibimise seadustamise võimalusi. Kõige levinumad on seadustamine humanitaarsetel kaalutlustel¹⁷ (näiteks *non-refoulement* printsiibi järgimisel), meditsiinilistel kaalutlustel¹⁸ (erakorralised olukorrad, mis tulenevad meditsiinilistest põhjustest), tööhõivepõhiselt¹⁹ (kui isikul on piisav eriharidus, et panustada riigi tööhõivesse) ja isikule kas ametiasutuse või kohtuotsuse kaudu elamisõiguse andmine²⁰. Neli liikmesriiki pakub võimalust oma riigis viibimine seadustada ka konkreetsetel „integratsioonisaavutustel või -püüdlustel“, kui tõendatakse näiteks oma edukust hariduse omandamisel, keeleoskuses, sotsiaalsete sidemete loomises või väärtusliku oskustöölisena²¹. Itaalia on vastu võtnud erakorralised meetmed, et vähendada suurt arvu ebaseaduslikult riigis viibivaid isikuid ning anda neile, kes soovivad töötada, tööandjast sõltuva elamisloa (laieneb ainult neile ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele, kes on juba riigis, ning teatud kindlas sektorites tähtjaliseks töötamiseks).

Kuigi paljud riigid võimaldavad isikute riigis viibimist seadustada, ei ole need meetmed enamasti loodud spetsiaalselt pikaajaliselt ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele. Erandlik on kord 1) Saksamaal: isikule, kes on viibinud „tolereeritud viibimise“ alusel riigis vähemalt 18 kuud, kuid keda ei ole temast olenemata põhjustel võimalik välja saata, antakse elamisloa kolmeks aastaks; 2) Prantsusmaal, kus isik võib paluda elamisloa humanitaarsetel kaalutlustel halduskohtu kaudu; 3) Itaalias, kus võib saada loa eespool nimetatud erakorralistel meetmetel ja ainult töötamise eesmärgil; 4) Maltal, kus elamisloa taotluse saavad esitada keelduva rahvusvahelise kaitse otsuse saanud isikud, kes on Maltale ebaseaduslikult sisenenud enne 1. jaanuari 2016, kuid pole sealt lahkunud ning on töötanud vähemalt üheksa kuud aastas, viis aastat enne taotluse esitamist; ja 5) Hispaanias, kus isik saab oma viibimise riigis seadustada, kui on olnud seal vähemalt kaks aastat ja töötanud vähemalt kuus kuud või kolm aastat ning tal on töösuhe ning pere- ja sotsiaalsed sidemed Hispaaniaga.

Mõnes riigis võib tähtjaline elamisloa, mis alguses anti isikule, kes viibis riigis ebaseaduslikult, muutuda ka alaliseks elamisloaks²².

¹⁶ EE, HR, IT, NL, PL, SE

¹⁷ BE, CY, DE, ES, LU, LV, NL, PL, NO

¹⁸ BE, ES, FR, LV, NL, NO

¹⁹ DE, ES, FR, IT, SI

²⁰ DE, HR

²¹ DE, ES, FR, LU, MT, SE

²² BE, LU, SK, SE

Eesti õigusaktid ei näe ette ühest ja kõikidele laienevat lahendust, mis võimaldaks legaliseerida pikka aega riigis ebaseaduslikult viibivad isikud. Kõiki asjaolusid ja lähenemisviise hinnatakse iga kord juhtumipõhiselt. Kui väljasaatmisel on takistusi peale humanitaarküsimuste või vääramatu jõu ning väljasaatmist ei tunnistata võimatuks, jätkab Politsei ja Piirivalveamet praeguste toimimistavade kohaselt kõiki väljasaatmise korraldamiseks vajalikke toiminguid kuni isiku väljasaatmiseni. Kui aga selgub, et väljasaatmine pole võimalik (tagasisaatmise keelu (*non-refoulement* põhimõtte) alusel), siis väljasaatmist ei toimu. Muudel juhtudel hinnatakse, kas isiku väljasaatmine on võimalik või mitte. Kui isiku väljasaatmine tunnistatakse võimatuks või perspektiivituks, on vastavalt välismaalaste seadusele võimalik anda isikule ajutine elamisluba humanitaarsetel põhjustel.

5. ISIKUTELE LAIENEVAD SOTSIAALSED TAGATISED ON LIIKMESRIIGITI VÄGA ERINEVA ULATUSEGA

Kuigi liikmesriigid tunnistavad, et on mitmeid põhjuseid, mis võivad põhjustada isikute pikaajalist ebaseaduslikku viibimist riigis, tekitab lisakeerukust ka asjaolu, et ei eristata lühi- ja pikaajalist riigis viibimist ning isikute seaduslik olukord ei ole selge. See kõik teeb keeruliseks isikute süsteemse juurdepääsu teenustele ja põhiõigustele. Riiklik poliitika, mis keskendub riigis ebaseadusliku viibimise vähendamisele ja püüab seda võimalikult lühiajaliseks muuta, võib tuua kaasa probleeme kohalikele omavalitsustele, kes seisavad silmitsi kohustusega osutada teenuseid riigis pikaajaliselt viibivatele ebaseaduslikele siserändajatele. Seetõttu võib pikk ebaseaduslik riigis viibimine mõjutada pikaajaliste ebaseaduslike siserändajate juurdepääsu põhiteenustele ja -õigustele, nagu majutus ja tervishoid, sest need on kohandatud riigis ebaseadusliku viibimise lühiajaliseks meetmeks.

Ametkondadele teada olevad ebaseaduslikult riigis viibivad isikud ning isikud, kellele on väljastatud lahkumisettekirjutus, mida ei saa rakendada kas praktilistel või juriidilistel põhjustel, võivad saada ligipääsu eri tüüpi teenustele, nagu majutus, tervishoid, haridus, töö, sotsiaaltoetus või õigusabi. See aga varieerub liikmesriigiti oluliselt ning ei sõltu tingimata isiku riigis viibimise staatusest. 14 Euroopa Liidu riiki ja Norra kinnitasid, et tagavad isikute ligipääsu õigustele ja teenustele, olenemata nende riigis viibimise loa tüübist või mitte-tagasipöördumise põhjustest²³. Mõnes riigis, näiteks Iirimaa ja Norras, on teenustele ligipääs sellest, kas isik elab vastuvõtukeskustes, mitte sellest, milline on tema riigis viibimise luba (või selle puudumine). Seevastu üheksa liikmesriiki andis teada, et juurdepääs teenustele sõltus riigis viibimise loa tüübist: seitsmes liikmesriigis on teenustele juurdepääs tagatud „tolereeritud viibijatele“ ja tähtajalise elamisloa saanud isikule;

²³ BE, CY, CZ, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, PL, SE ja NO

Tabel 2. Ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele teenustele tagatud juurdepääs, vastavalt isiku viibimise alusele

Teenused	Liikmesriigid, kes annavad juurdepääsu teenustele sõltumata loast (või seda ei väljastata).
Liikmesriik	BE, CY, CZ, EE , ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, PL, SE, NO
Majutusteenus	
Majutus (üldine)	CZ, EE , ES, FR, LV, PL, SE, NO
Spetsiaalsed majutusvõimalused (varjupaiga pakkumine inimkaubanduse ohvritele; laste majutuskeskused jne)	BE, CY, CZ, EE , ES, FI, FR, HR, HU, IT, PL, SE, NO
Muud majutus- või spetsiaalsed keskused	BE, CZ, FI, LV, PL, NO
Tervishoid	
Erakorraline tervishoiuteenus	BE, CY, CZ, EE , ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, PL, SE, NO
Baastervishoiuteenused	BE, CZ, EE , ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, PL, SE, NO
Spetsialisti vastuvõtt	BE, EE , ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, PL, NO
Muud tervishoiuteenused	EE , IE, PL, SE, NO
Sotsiaalabi	
Sotsiaalabi	BE, CZ (ainult viisapikendamise korral), EE , ES, FI, IE, IT, PL, SE, NO
Tööhõive	
Ligipääs tööturule	IE, CZ, HU, PL, SE
Haridus	
Pikaajaliselt ebaseaduslike sisserändajate laste juurdepääs kohustuslikule haridusele	BE, CY, CZ, EE , ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, PL, SE, NO
Pikaajaliselt ebaseaduslike täiskasvanute sisserändajate juurdepääs haridusprogrammidele/ametikoolitustele	BE, CZ, ES, FI, PL
Õigusabi	
Juurdepääs õigusabile või õigusabi teenustele	BE, CZ, CY, EE , ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, PL

Liikmesriigid, kes tagavad ligipääsu teenustele ning on teatanud spetsiifilisest elamisloast/viibimisalusest.	Liikmesriigid, kes on teatanud sisserändajate juurdepääsust teenustele, kellel on kirjalik tõend tagasipöördumise edasilükkamise või vabatahtliku lahkumise aja pikendamise kohta.
AT, DE, LT, MT, NL, SI, SK	BG, LT, LU, NL, PT, SK
AT, DE, MT, NL	LU, PT, NL
AT, DE, LT, SI, SK	LT, LU, NL, PT
SI	
AT, DE, LT, MT, NL, SI, SK	BG, LT, LU, PT, SK
AT, DE, LT, MT, NL, SI, SK	LT, LU, PT, NL, SK (ainult kinnipidamises)
DE, LT, MT, NL, SK	LT, LU, NL, SK (ainult kinnipidamises)
AT, LT, MT, SI	SK (ainult kinnipidamises või 60 päeva jooksul)
DE, SI, SK, NL	LU, SK (mingil määral)
DE, LT, MT, SK, NL (mõningatel juhtudel)	BG, LU
AT, DE, LT, MT, NL, SI, SK	LT, LU, NL, PT, SK
AT, DE, LT	LU, SK (ainult keeleõpe kinnipidamises)
AT, DE, LT, MT, NL, SI, SK	BG, LT, LU, NL, PT, SK

kuues liikmesriigis saavad teenustele juurdepääsu isikud²⁴, kellel on kirjalik tagasipöördumise edasilükkamise otsus või pikendatakse nende vabatahtliku riigist lahkumise aega²⁵.

Kokkuvõtvalt saab väita, et kõik liikmesriigid ja Norra võimaldavad juurdepääsu erakorralisele ja esmatasandi tervishoiuteenustele. Ainsaks erandiks on Bulgaaria ja Slovakkia, kes tagavad juurdepääsu ainult erakorralisele abile. Eestis tagab Politsei- ja Piirivalveamet isikutele, kellele on väljastatud lahkumisettekirjutus, lisaks meditsiinilist tuge (arsti/meditsiiniõde/psühholoogi/psühhiaatri konsultatsioon, aga toetatakse ka ravimite väljastamist). Ligipääs majutusele on tagatud 13 riigis ja Norras, kuigi see on tihti ametnike või sotsiaalteenuse pakkuja diskretsiooniotsus. Näiteks Saksamaal on isikul õigus majutusele samasugune, nagu on see seaduslikul riigis viibijal, aga erinevus tuleneb majutuse tüübist. Enamik riikidest pakub erimajutust haavatavatele isikutele (nt alaealised, inimkaubanduse ohvrid). Majutus saab olla ka kodutute varjupaik, nagu see on Belgias, Tšehhis, Slovakkias ning mõnel juhul ka Eestis.

Ligipääsu sotsiaaltoetustele ja -abile võimaldatakse 14 riigis ja Norras, kuid samas on see enamasti ikkagi diskretsioonotsus, mitte kohustuslik teenuseosa. Ainult Tšehhis, Sloveenias, Luksemburgis ja mõnel juhul ka Hollandis on ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele tagatud samal hulgal sotsiaaltoetusi nagu neile isikutele, kes viibivad riigis seaduslikult.

Ligipääs tööturule sõltub oluliselt sellest, mille alusel isik ajutiselt riigis viibib. Kaksteist riiki ei välista üldiselt isiku töötamist. Näiteks Rootsis sõltub isiku tööturule pääsemine ebaseaduslikust sisserändajast endast ning sellest, kas ta teeb tagasipöördumise suhtes koostööd. Isik peab täitma nõuetele vastava taotlusvormi, mis võimaldab tal töötada (minimaalne palk on 1288 eurot ja töötamise ajalimiit on 12 kuud järjest). Isikutel, kelle puhul on riigis viibimise seaduslikuks aluseks lahkumisettekirjutuse edasilükkamine, on võimalik töötada ainult Bulgaarias ja Luksemburgis.

Kohustuslik kooliharidus alaealistele on tagatud Norras ja kõikides EL-i liikmesriikides, välja arvatud Bulgaarias. Täiskasvanute haridusprogramme või koolitusi pakutakse ainult kümnes riigis, kusjuures riikide pakutavate võimaluste vahel on suuri erinevusi: näiteks Hispaanias on võimalik haridust saada täiskasvanul, kes on seal ka eelneva kooliastme lõpetanud.

Ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele on kõikides liikmesriikides ja Norras tagatud ligipääs õigusabile ning seda olenemata sellest, millistel alustel isik riigis viibib. Küprosel ja Lätis pakutakse ebaseaduslikult riigis viibivatel isikule isegi rohkem õigusteenuseid kui teistele riigis viibijatele.

²⁴ AT, DE, LT, SI, SK, MT, NL

²⁵ BG, LT, LU, NL, PT, SK

Paljusid teenuseid pakutakse nii riikliku kui ka kohaliku omavalitsuse tasandil, aga ka mitmetulendusühingute kaudu, mistõttu on väga oluline, et kõikidel teenusepakkujatel oleks kohustus teavitada ametkonda isiku riigis viibimise seaduslikust alusest. Enamikus liikmesriikidest²⁶ see nii ka on, varieerub ainult teenuse liik, mille puhul peab teenuseosutaja isiku seaduslikku alust kontrollima. Üheteistkümnes liikmesriigis²⁷ on seda vaja teha pea kõikide teenuste puhul, v.a erakorraline meditsiin ja kohustuslik kooliharidus. Näiteks Saksamaal pakutakse suuremates linnades teenuskeskustes nimega “Clearing Houses” (millest esimene avati Münchenis juba 1998. a) ebaseaduslikult viibivatele isikutele tervishoiuga seotud infot, teavitamata nende riigis viibimisest ametkonda. Keskused nõustavad sisserändajaid nende elukoha staatuse, sotsiaaltoetuste süsteemi ja tervisekindlustuse küsimustes. Aastatel 2012–2018 nõustati 8656 korral kokku 3082 klienti. Keskuses raviti 2018. aastal 447 isikut, kes olid pärit 59 erinevast kolmandast riigist. Soomes ja Portugalis kontrollitakse enne enamiku teenuse pakkumist isiku riigis viibimise seaduslikku alust, välja arvatud sotsiaalteenuste osutamisel või kiire abi andmisel (kui on oht isiku elule). Lisaks on Soomes ja Itaalias teenust pakkuvatel asutustel õigus teha kindlaks ebaseadusliku sisserändaja staatus, kuid neil ei ole kohustust sellest migratsiooniametitelega politseile teada anda. Küprosel, Prantsusmaal, Sloveenias ja Rootsis ei nõua kohalikud omavalitsused teenuste osutamiseks isiku kontrollimist. Rootsis, kus teenuseosutajatel ei ole kohustust isiku migratsioonistaatuse kohta aru anda, võib politsei seda teavet siiski nõuda.

Et parandada ebaseaduslikult riigis viibivate isikuteni jõudmist, on Euroopas loodud mitmeid algatusi. Näiteks tõstab projekt Reach Out Prantsusmaal ja Belgias teadlikkust vabatahtliku tagasipöördumise võimalustest ja on suunatud isikutele, kes on raskesti tabatavad või kes ei ole ametitele teada. Samuti on heaks näiteks linnade initsiatiiv C-MISE, mis tegutseb aktiivselt üheksas liikmesriigis ja Norras ning Šveitsis²⁸ ning mille kaudu saavad ebaseaduslikult riigis viibivate isikute probleemidega tegelevad inimesed infot ja kogemusi vahetada.

Kuigi mitmes liimesriigis on seadusliku aluseta viibivatele isikutele pakutavad teenused selgelt paigas, leidub ka probleeme, mis tekitavad paljudele riikidele raskusi. Näiteks on keeruline majutusega seotu²⁹ (kuna teenused on tihti lühiajalised, on neid keeruline planeerida isikutele, kelle ebaseaduslikku riigis viibimise aega ei ole võimalik ennustada³⁰); tervishoid (mitmes riigis oli probleemiks tagasisaatmise menetluse raames COVID-19

²⁶ AT, BG, DE, EE, HR, HU, IE, LU, LV, MT, NL, PL, PT, SK

²⁷ AT, BE, BG, DE, EE, HR, HU, LU, LV, MT

²⁸ Ääremärkus: Projekti City initiative on Migrants with irregular Status in Europe (C-MISE) viib ellu COMPAS (the Centre on Migration, Policy and Society) linnades nagu Ateena, Barcelona, Frankfurt, Helsingi, Kent, Göteborg, Lissabon, Oslo, Stockholm, Utrecht ja Zürich.

²⁹ DE, EE, IE, LU, LV, NL, SE, SK

³⁰ BE, EE

PCR-testi tegemine, kuna isikud on testist keeldunud ja see on muutnud ka nende välja-
saatmise keeruliseks); sotsiaaltoetused,³¹ tööturg³² ja haridus³³ (näiteks täheldasid Belgia
ja Saksamaa ametnikud, et isikutele täies ulatuses teenuste pakkumine vähendab nende
soovi riigist lahkuda).

6. LAHENDUSED PIKKA AEGA EBASEADUSLIKULT RIIGIS VIIBIVATE ISIKUTE OLUKORRA PARANDAMISEKS

Esmase lahendusena olukorrale nähakse isikute tagasipöördumises nende koduriiki³⁴,
seda välja arvatud Kreekas ja Portugalis. Mitu riiki eelistab pakkuda pikka aega riigis eba-
seaduslikult viibivatele isikutele vabatahtlikku tagasipöördumist, kuna see on kuluefek-
tiivsem ja tagasipöördujakeskem lähenemine³⁵. Aga on ka riike, kelle jaoks on efektiivseks
meetmeks sunniviisiline tagasisaatmine, kuna isikud on viibinud riigis pikka aega ebasea-
duslikult ning nende riigist lahkumine pole erinevatel põhjustel enne õnnestunud³⁶.

Lahendust nähakse ka tagasipöördumivõimaluse laialdases propageerimises³⁷ ja isikute
ebaseaduslikult riiki jäämise heidutamises³⁸ (näiteks piirates neile laienevaid sotsiaal-
teenuseid³⁹), aga ka võitluses ebaseadusliku töötamisega⁴⁰, et isikutel ei oleks motivat-
siooni riiki jääda (näiteks tehakse Eestis, Rootsis ja Norras riigi sees ametite vahel koos-
tööd, et tabada töökohtades isikud, kes ei viibi riigis seaduslikult). Kuigi mõni riik peab
võimalikuks ka selliste isikute riigis viibimine seadustada, ei ole ükski riik pidanud seda
esmatähtsaks⁴¹.

Mitu liikmesriiki pakkus välja ka tegevusi, mida saaks EL-i tasandil teha, et lahendada
sellises keerulises olukorras viibivate isikute probleem⁴². Näiteks soovivad riigid kes-
kenduda tagasisaatmispoliitika tõhususe parandamisele⁴³, enamate tagasisõtulepingute
sõlmimisele EL-is⁴⁴; EL-i ja päritoluriikide vahelise koostöö parandamisele⁴⁵; tagasipöör-
dumise protseduuride ühtlustamisele ja efektiivsemalt tagasipöördumistoetuse korral-

³¹ DE, FI, LU, LV, PL, SK

³² DE, LU, MT

³³ DE, FI, LU, LV

³⁴ AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, ES, FR, HR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SE, SI, SK ja NO

³⁵ AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, IE, LU, LV, NL ja NO.

³⁶ BG, EE, IT, LV, LT

³⁷ AT, BE, CY, CZ, DE, EE, FR, FI, IE, LV, NL, SE, SI, NO

³⁸ BG, DE, IT, LT, LU, NL, SE, SK ja NO

³⁹ BG, DE, IT, LU, NL, SE, SK ja NO

⁴⁰ BG, EE, IT, HR, LU, LV, SE, NL, NO

⁴¹ BE, DE, EE, ES, FR, IE, IT, NL, SI

⁴² AT, BE, EE, CZ, FI, HU, LT, LU, LV, MT, SE, SK

⁴³ LT, SE, SK

⁴⁴ BE, EE, SE

⁴⁵ AT, BE, CZ, MT

damisele⁴⁶. Pakuti välja ka võimalus organiseerida enam ühiseid vabatahtliku tagasipöördumisega seotud tegevusi⁴⁷, mis aitaksid ka riike, kel on päritoluriikides piiratud diplomaatiline esindus.

Ettepanekud hõlmasid ka ebaseaduslike sisserändajatega seotud liikmesriikidevahelist teabevahetust. Näiteks märkis Belgia, et nad ootavad Eurodaci edasist arengut. (Teatis uue rände- ja varjupaigaleppe kohta, 2020) Samuti loodetakse paremat koostööd ja arengut, mis puudutab andmebaase, nagu viisainfosüsteem (VIS), Euroopa reisiinfo ja autori-seerimissüsteem (ETIAS) ning Schengeni infosüsteem (SIS). Need kõik toetavad ebaseadusliku rändega tegelevate riiklike ametiasutuste tööd.

Belgia pakkus veel, et enam võiks EL-i raha olla suunatud vabatahtliku tagasipöördumise infokampaaniatesse. Luksemburgi valitsusvälised organisatsioonid tegid ettepaneku muuta EL-i rändepoliitikat selliselt, et vältida isikute ebaseaduslikku riigis viibimist ning arvestada ka humanitaarsete ja majanduslike teguritega. Selle saavutamiseks on ettepanek laiendada EL-i sisserändeks seaduslikke võimalusi, jagades samas kolmandates riikides enam teavet ebaseadusliku rände ohtude kohta. Läti tegi ettepaneku, mis puudutas ebaseaduslike sisserändajate reisiridore ja võimalust, et isikud saaksid taotleda reisi-dokumente EL-i eri liikmesriikides. Selline reisiraldus võimaldaks kolmandate riikide kodanikel liikuda liikmesriigist, kus neil on elukoht, teise (läbides teisi liikmesriike), et jõuda reisidokumentide hankimiseks või identifitseerimiseks oma kodakondsusjärgsesse saatkonda.

KOKKUVÕTE

Uuringu eesmärk oli kirjeldada liikmesriikide lähenemisviise olukorras, kui isik on viibinud pikka aega ebaseaduslikult riigis, sest tema riigist lahkumine on olnud takistatud. Lisaks analüüsiti, millised õigused on isikutel saada juurdepääsu põhiteenustele ning millised meetmed soodustavad nende tagasipöördumist päritoluriiki või kolmandatesse riikidesse või kas tekib isikul võimalusi enda riiki jäämine seadustada.

Isikute pikaajaline ebaseaduslik riigis viibimine, puudutagu see siis neid, kelle tagasipöördumist on takistanud kas juriidilised või praktilised tegurid, kui ka neid, kes viibivad riigis ebaseaduslikult ja jäävad ametiasutustele tabamatuks, tekitab keerulise olukorra nii isikutele endile kui ka teenusepakkujatele. Ühelt poolt tuleb tagada juurdepääs isikute õigustele, teisalt võivad tekkida pinged teenusepakkujate, kohalike omavalitsuste ja migratsiooniasutuste vahel, kuna neil on erinevad volitused, kindlustamaks usaldusväärse

⁴⁶ AT, MT

⁴⁷ LU

rändepoliitika rakendamine ning inimõigustega seotud kohustuste täitmine. Seega on peamine proovikivi töötada välja tõhus poliitika, et lahendada pikaajalise ebaseadusliku riigis viibimise probleem, seda siis kas isiku tagasipöördumise või ühiskonda integreerimise kaudu.

Antud uuringu kokkuvõtte püüdis heita pisut valgust keerulisele rände probleemile, millele üht või Euroopa Liidu piires ühtset lahendust leida on väga keeruline.

Uuringu nii Eestit käsitleva raporti kui Euroopa Liidu koondraportiga on võimalik tutvuda EMN Eesti kodulehel <https://www.emn.ee/>.

EIKE LUIK

Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt, rändeekspert

E-post: eike.luik@sisekaitse.ee

Eike Luik omandab magistrikraadi Tartu Ülikooli Euroopa õpingute programmi raames ja töötab Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunktis alates 2007. aastast.

Euroopa rändevõrgustik (EMN) on 2003. aastal Euroopa Komisjoni asutatud ja selle koordineeritud uurimis- ja teabevahetusvõrgustik, mille peamine eesmärk on koguda ja analüüsida usaldusväärset ja võrreldavat rände- ja varjupaigavaldkonna infot ning jagada saadud teavet poliitikakujundajate ja laiema avalikkusega. EMN-i kontaktpunkt Eestis (EMN Eesti) asub alates 1. jaanuarist 2020 Sisekaitseakadeemia sisejulgeoleku instituudis.

KASUTATUD ALLIKAD

- Abdida kohtuasi C-562/13 [Võrgumaterjal] Leitav: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&T,F&num=c-562/13> (Kasutatud 31.08.2021).
- Eurostat [Võrgumaterjal] https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en (Kasutatud 31.08.2021).
- Genfi pagulasseisundi konventsioon, (1951) ja seda täiendav New Yorgi protokoll, (1967), RT II 1997, 6, 26.
- Naasmisdirektiiv 2008/115/EÜ, artikkel 6, 2008 [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0115> (Kasutatud 31.08.2021).
- Schengeni piirieskirjade määrus (EL) 2016/399, artikkel 5, 2016 [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32016R0399> (Kasutatud 31.08.2021).
- Teatis uue rände- ja varjupaigaleppe kohta, Euroopa Komisjon (COM/2020/609 final) [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0609&from=EN> (Kasutatud 31.08.2021).
- Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus (1998) RT I, 08.07.2021, 18.